

СТАНОВИЩЕ

за предложения за защита дисертационен труд

на **Христо Христов Тодоров**

на тема

РИТЪМ И ЕТОС В КЛАСИЧЕСКАТА СТАРОГРЪЦКА ЛИТЕРАТУРА

(V – IV в. пр.Хр.)

за присъждане на

образователната и научна степен **ДОКТОР**

професионално направление 2.1 Филология, научно направление „Литература на народите от Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия (Старогръцка литература)“

**Рецензент: проф. дфн Клео Стефанова Протохристова, Пловдивски
университет “Паисий Хилендарски”**

Дисертацията на Христо Тодоров представлява амбициозно и многообещаващо изследователско начинание, строго специализирано, заредено с плодотворни перспективи и изпълнено с респектираща професионална компетентност, както и с превъзходна прецизност. Достоинствата на труда се проявяват по много и различни начини, но като най-непосредствено установимото от тях бих посочила съвършено ясната формулировка на поставените изследователски цели и на набелязаните методологически възможности. Особено положително впечатление прави високата степен на самонаблюдателност, проявена от докторанта. Тя се проявява още при избора на цялостна изследователска стратегия, при който, въпреки изкушенията за интердисциплинарността, е даден приоритет на филологическия подход, но пък компенсаторно третата глава на труда префокусира търсенията в модуса на перформативността, за да отвори в заключението перспектива към следващи, трансдисциплинарни нива. Проявена е завидна авторефлексия и при осмислянето на специфичното съотношение между диахронна и

синхронна перспектива при предприетите аналитични процедури, идентифицирано като динамична пренастройка от първата към втората.

Дисертационният текст е безупречно структуриран. Въведението изпълнява две самостоятелни задачи. На първо място е обяснен интересът на автора към темата и са представени аргументи за актуалността на проблемното поле, както и информация за историята на изследването, в която обективното представяне на фактологията е съпроводено с елементи на внимателен самоанализ. След това е включен преглед на основните първични източници, върху които стъпва дисертацията, и се предлага аналитичен критически преглед на публикациите по темата от последните трийсет и пет години, въз основа на който е изведена типология на различните подходи към ритмиката. Съдържанието на трите основни глави от изложението съответства стриктно на заявените цели и задачи на изследването. Първата е фокусирана върху процеса, в резултат на който бива стабилизиран терминът „ритъм“, като проследяването му се осъществява с помощта на прецизни етимологични процедури, проведени в режима на тематичната археология. Втората глава е посветена на ритмиката като наука, докато третата реконструира учението за „етоса на ритмите“ през Класическата епоха.

Безупречна логика при разгръщане на изследването е демонстрирана също и вътре в границите на всяка отделна глава– в първата, например, прегледът на по-общите, недокрай диференцирани йонийски и атически употреби на думата „ритъм“, отвежда към фокус върху атическата конкретизация „музикален ритъм“, първоначално в нетерминологичните ѝ появи, а впоследствие в контекста на условията, които предпоставят превръщането на думата в музикален термин и съответното възникване на ритмиката, след което е проведена детайлна контекстуализация на откъс от „Облаците“ на Аристофан, произвела ревизия на утвърдени тълкувания и собствена, убедително защитена хипотеза за разпространението на ритмическата терминология през периода от 450 до 420 г. пр. Хр. като компонент от музикалното образование на гражданите на Атина, квалифицирано не като високоспециализирана теория, а по-скоро като практическа дисциплина.

Втората глава, посветена на ритмиката като наука, е ангажирана основно с античните дефиниции на ритъма, обследвани в съотносимостта им с предложената от докторанта авторска дефиниция и проучени, анализирани и систематизирани първоначално в съответствие с признаците „рестриктивност – нерестриктивност“, а впоследствие чрез разграничаването на „темпорални“ и „материални“ дефиниции, съобразно референциите към времевата протяжност на събитията или към самите събития в качеството им на „ритмически материи“. Специалният фокус върху Аристоксеновото понятие за „ритмическа материя“, обхващащо елементите на мелодията, танца и текста, отвежда към рационализирането на тези елементи в контекста на тяхното изпълнение в произведенията на сценичните изкуства. Внимателно са идентифицирани налични несъгласуваности в употребата или несъвпадащи интерпретации, чието осмисляне се постига с помощта на представянето им в диахронна перспектива.

Основната задача, която изпълнява третата глава, в съответствие с декларираните цели на дисертацията, е реконструкция на идеята за „етоса на ритмите“, битуваша през Класическата епоха, осъществена на базата на единствените налични свидетелства за нея при Аристотел.

Заключението включва обобщение на извършеното в дисертацията и на направените изводи, както и формулиране на приносните ѝ моменти, като накрая, като щастливо изключение спрямо обичайните за докторски дисертации практики, са назовани възможни посоки за по-нататъшно развитие на изследването. Така за пореден път дисертантът демонстрира своята забележителна професионална авторефлексия, която му позволява да прецени собствените си постижения в съотносимостта им с наличните, заварени научни постановки. По най-убедителен начин тя е проявена при диференциране на личните приноси по отношение изследването на отделните текстове, където коректно са отграничени предложените нови филологически интерпретации от по-частичния принос, съдържащ се в привеждането на допълнителни аргументи в подкрепа на вече съществуващи интерпретации. Редом с тези постижения на дисертацията, валидни основно в строго специализираното поле на класическата филология, си позволявам да

откроя като най-значим приносът на Христо Тодоров към историята на идеите. Имам предвид не само несъмнената му заслуга за изясняване на ранната история на понятията „ритъм“ и „етос“, но и, при това най-вече, анализа на науката ритмика и учението за етоса именно като идейни констелации, при това в сложното им динамично отношение към аспектите на музикално-поетическата перформативна действителност.

Така посочените достойнства на дисертацията, както и комплексното впечатление, което тя създава, ми дават повече от необходимите основания да препоръчам на уважаемото научно жури, убедено и с абсолютно професионално удовлетворение, да бъде присъдена на Христо Тодоров Тодоров образователната и научна степен “доктор”, като ще гласувам в подкрепа на това свое предложение.

5 март 2021 г.

проф. дфн Клео Протохристова